

Miljöförvaltningen

Båtklubbar

Ett hållbart båtliv för alla

Stockholms
stad

Ett hållbart båtliv för alla

Denna broschyr vänder sig till båtägare och båtklubbar. Den innehåller information om de krav och regler som gäller för underhåll och skötsel av båtar och båtclubsverksamhet.

Broschyren innehåller även praktisk vägledning och information för båtklubbar, båtägare och varvsföreningar om hur man kan anpassa sin verksamhet, upprätthålla rutiner och vidta åtgärder för att uppfylla gällande krav. Syftet är att minimera hälso- och miljöpåverkan från båtar.

Det går att ladda ner broschyren på Stockholms stads webbplats. Dokumentet uppdateras vid behov och det är viktigt att ni har den senaste versionen.

www.stockholm.se/batklubbar

Mälaren är Stockholms dricksvattentäkt. Den enskilt största och mest allvarliga miljörisken kopplad till båtclubbars verksamhet är läckage av metaller och andra miljögifter från båtbottnfärger till mark, vatten och botten sediment. Detta innebär inte bara en påverkan på Mälarens vatten, utan även mark på uppläggningsplatser i och kring Stockholm. Det vill säga även på uppläggningsplatser i anslutning till Östersjön. Att vara båtägare eller ansvarig för en båtklubb innebär därför ett stort ansvar.

Det finns en rad saker man ska tänka på för att uppfylla gällande lagstiftning och därmed göra båtlivet mer miljömässigt hållbart.

- Sanera din båt från giftiga båtbottnfärger.
- Håll båten och underhållsarbetet rena från onödiga kemikalier.
- Kör miljövänligt och optimera din båts motor för bästa effekt.
- Använd rätt och rent bränsle.
- Ta hand om ditt miljöfarliga avfall och även annat avfall.
- Var försiktig och se upp med spill och läckage av kemikalier.
- Töm toalettavfallet i avsedda stationer.

Båtbottenfärger

Den enskilt största och mest allvarliga miljörisken kopplad till båtklubbars verksamhet är läckage av metaller och andra miljögifter från båtbottenfärger till mark, vatten och botten-sediment. Många båtbottenfärger innehåller olika bekämpningsmedel (biocider) för att motverka påväxt på skrovet. Dessa kemikalier är i många fall giftiga för vattenlevande organismer och för människor.

De vanligaste bekämpningsmedlen i färg är koppar och zink samt det förbjudna ämnet tributyltenn (TBT). Mycket höga halter av metaller har uppmätts i sedimentet i småbåtshamnar och på båtuppläggningsplatser runt om i landet. Höga och förhöjda halter av metaller i vatten och sediment kan leda till omfattande negativ påverkan på vattenlevande organismer i hav och sjöar. Det är förknippat med stora kostnader att sanera marken från de föroreningar som ansamlats. Dessutom kan båtklubbars verksamhet hamna i strid med EU:s vattenregler och miljökvalitetsnormer för vatten.

Båtklubbar är skyldiga att säkerställa att deras verksamheter och de kemikalier som hanteras inom verksamheten inte orsakar problem och skada för människors hälsa eller miljö. Som båtklubb räknas man som miljöfarlig verksamhet. En miljöfarlig verksamhet ska kontinuerligt vidta försiktighetsåtgärder för att inte skada omgivningen, miljö och människor.

Använd helst ingen båtbottenfärg!
Även båtbottenfärger som påstås vara ofarliga kan innehålla gifter och skadliga ämnen för människor och miljö.

Båtbottenfärger med bekämpningsmedel (biocider)

I Sverige tillämpas biocidförordningen. Biocidförordningen ligger till grund för Kemikalieinspektionens arbete som måste godkänna alla båtbottenfärger som innehåller bekämpningsmedel (biocider). Kemikalieinspektionen utfärdar i sin tur godkännanden som är regionsspecifika. Kemikalieinspektionen talar om var man får använda respektive båtbottenfärg. Denna information ska även framgå av en etikett som vanligen finns på färgburken.

Förbjudna färger

Båtbottenfärger innehållande ämnet tributyltenn (TBT) är förbjudna i Sverige. Båtar som någon gång har målats med dessa färger ska omedelbart saneras. Tänk på att förbudet även gäller om båten senare har målats om med andra färger. Förbudet gäller med andra ord så länge båten har något lager av båtbottenfärg innehållande tributyltenn (TBT). Båtar som är målade med biocidfärger trots förbudet ska snarast saneras.

För båtar som används i insjöar och Mälaren får endast alternativa metoder eller biocidfria färger användas. Sådana färger är vanligen märkta med exempelvis texten "för insjöar". Många av dessa färger innehåller dock andra farliga ämnen varför miljöförvaltningen rekommenderar att man använder alternativa metoder istället för båtbottenfärger. Även båtbottenfärger som påstås vara miljövänliga och ofarliga kan innehålla kemikalier som är giftiga, exempelvis så kallade spärrfärger och insjöfärger. Dessa bör undvikas.

Exempel på ämnen som finns i färger med bekämpningsmedel:

- Tributyltenn (TBT): förbjudet, mycket giftigt och hormonstörande ämne. Finns i äldre båtbottnfärger, men läcker fortfarande ut. Redan i mycket små mängder är ämnet mycket giftigt.
- Koppar, kopparoxid eller andra kopparföreningar: Är i högre koncentrationer giftiga för främst mark- och vattenlevande organismer.
- Zink, zinkoxid och andra zinkföreningar: Är i högre koncentrationer giftiga för mark- och vattenlevande organismer.

Om en biocidprodukt används i strid mot villkoren i beslutet om godkännande är det ett miljöbrott enligt miljöbalken, som kan få rättsliga påföljder. Det är båtklubben och de enskilda båtägarna som ansvarar för att mark- och vattenområdet inte förorenas.

Alternativa metoder

Här följer ett antal exempel på alternativa metoder som båtägare kan använda sig av istället för båtbottnfärger:

- Skrovdug
- Manuell handborste
- Undervattenborste
- Undervattenrengörare (specialverktyg)
- Elektrisk undervattenrengörare
- Borsttvätt
- Handtvätt
- Båtlift
- Båttrailer

Sammanfattning

- Båtbottnfärger kan orsaka stor skada på miljön och människors hälsa.
- Kemikalieinspektionen bestämmer var respektive färg får användas. På färgförpackningen finns information om för vilket område färgen är godkänd.
- Färger innehållande tributyltenn (TBT) får inte förekomma på båtar i Sverige. Båtar som någon gång har målats med TBT ska omedelbart saneras.
- För båtar som används i insjöar och Mälaren får inga färger som verkar genom kemisk bekämpning förekomma på båtar. Båtar som är målade med biocidfärger trots förbudet ska snarast saneras.
- Mycket höga halter av metaller har uppmätts i sedimentet i småbåtshamnar och på båtuppläggningsplatser runt om i landet. Därför bör båtägare och båtklubbar även kring Östersjön sanera sina båtar från båtbottnfärger och använda alternativa metoder för bekämpning av påväxt.
- Även färger som påstås vara ofarliga kan vara giftiga. Använd helst ingen båtbottnfärg.
- Båtklubben och båtägarna ansvarar för att miljön, omgivningen och människor inte skadas av verksamheten samt för att kemikalier och båtbottnfärger inte sprids i naturen.

Tvätt av båtar

Tvätt av båtar kan leda till utsläpp av båtbottnfärger och andra giftiga kemikalier. Det är förbjudet att tvätta båtar över mark och vatten om de är målade med färger innehållande bekämpningsmedel, blyhaltig färg, eller om båten är behandlad med andra giftiga kemikalier.

Att tvätta båten över mark- och vattenområde kan leda till mycket stora utsläpp av giftiga ämnen. Det är mycket dyrt och komplicerat att återställa ett förorenat område. Som båtklubb ansvarar ni för att ert mark- och vattenområde inte förorenas.

Tvätt av båtar som har målats med biocidfärger, andra giftiga färger eller behandlats med miljöfarliga kemikalier ska ske på en tvättanläggning med avancerad rening. Alternativt ska tvättvattnet tas omhand i sin helhet och lämnas in som farligt avfall.

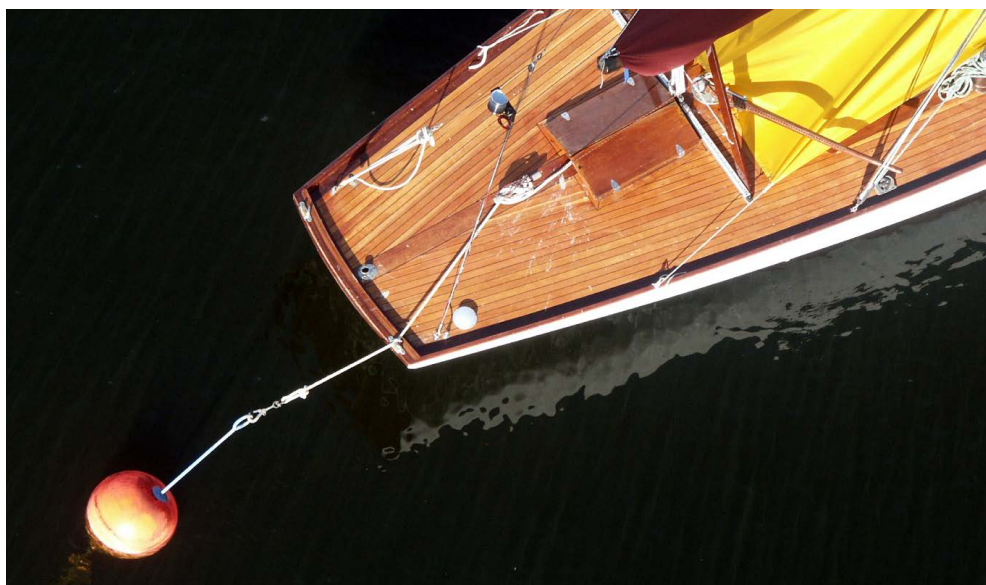
Rutiner för att förhindra felaktig tvätt

Som båtklubb ska ni se till att det finns rutiner för att förhindra att båtar tvättas på ett felaktigt sätt inom er verksamhet.

Följande punkter ska ingå:

- Inga båtar målade med färg innehållande biocider, t.ex. koppar, zink och tributyltenn, eller andra miljögifter får högtryckstvättas över mark och vatten. Detta gäller även om båten har målats om med andra färger. Ta istället en hink med vatten och borste, tvätta båten och samla upp resterna som ska lämnas in som farligt avfall. Du kan högtryckstvätta båten om det finns en spolplatta under.
- Tvätt av båtar som behandlats med kemikalier eller färger ska ske över en spolplatta eller likvärdig tvättanläggning med efterföljande avancerad rening eller på en anläggning där tvättvattnet helt omhändertas som farligt avfall. Vid tvätt av båtar på spolplatta ska inga rengöringsmedel användas. Dessa kan störa spolplattans reningsfunktion.
- Inga miljöfarliga kemikalier får användas vid tvätt, polering, vaxning och liknande arbeten på båten. Använd i första hand varmt vatten.

Om din båt har målats eller behandlats med giftiga båtbottnfärger eller kemikalier får den inte tvättas över mark och vatten utan att tvättvattnet samlas in eller genomgår avancerad rening.

Farligt avfall

Avfall som innehåller skadliga ämnen måste tas om hand så att det inte skadar människa och miljö. Avfall från båtar och båtverksamheter innehåller ofta farligt avfall och måste transporteras och tas omhand så att risk för spill och läckage till miljön minimeras.

Båtklubben är skyldig att ta emot allt farligt avfall som uppkommer inom verksamheten och från båtägarna på plats och även se till att avfallet förvaras och tas omhand säkert.

Farligt avfall är avfall som kan skada människor och miljön:

- Lösningsmedel – thinner lacknafta, penseltvätt, bensin, terpentin, fotogen, T-sprit och aceton
- Oljor, spillolja, smörjolja och motorolja
- Färg-, lack- och limrester, burkar med intorkad färg, båtbottnfärger, penslar och rollers med rester av olje- och lackfärg räknas hit. Även vattenlöslig färg hanteras i samma insamlingsystem som farligt avfall
- Rengöringsmedel, silverputs, kalkborttagare, polish, golv- och allrengöringsmedel, blekmedel och fläckborttagningsmedel
- Förorenat slagvatten
- Konserveringsvätska (glykol)
- Andra produkter som är hälso- eller miljöfarliga

Förvaring av farligt avfall

Varje båtklubb är skyldig att ta emot farligt avfall som uppkommer inom verksamheten och från båtägarna. Farligt avfall ska förvaras så att det inte finns någon risk för läckage och spill.

Farligt avfall är allt avfall som kan skada människa och miljö. Farligt avfall ska hanteras så att inget läckage eller spill sker till omgivningen.

Det farliga avfallet ska vara invallat och tydligt markerat med innehåll. Följande kriterier ska vara uppfyllda:

- Farligt avfall ska vallas in. En invallning utformas för att rymma det största förvaringskärlens volym plus tio procent av de övriga kärlets volym. Exempel på invallning är en extra behållare under det farliga avfallets behållare eller en extra tunna under den behållare som innehåller farligt avfall.
- Invallningen ska utformas så att det farliga avfallet vid ett eventuellt läckage från behållarna inte leder ut till naturen och omgivningen. Om det farliga avfallet förvaras inomhus ska golvet som invallningen placeras på inte ha någon golvbrunn och även i övrigt vara tät.
- Invallningar utomhus ska ha tak för att förvaringen ska anses säker.
- Det farliga avfallets behållare ska vara tydligt märkt med innehåll.
- Förvara inte avfallssorter som kan reagera häftigt med varandra på samma ställe. Exempel på detta är baser och syror, starka syror och organiska ämnen och kraftigt oxiderande ämne med oxiderbara ämnen som inte ska förvaras tillsammans. Är du osäker kan du kontakta Kemikalieinspektionen.

Avfallshanteringsplan

En avfallshanteringsplan är ett samlingsdokument som beskriver hur båtklubben hanterar sitt farliga avfall. Dokumentet beskriver även var man kan lämna in sitt avfall inom båtklubbens område, vilka avfallssorter som verksamheten genererar och hur stor mängd avfall verksamheten genererar årligen. Alla fritidsbåtshamnar i Sverige ska ha en komplett ifylld avfallshanteringsplan och visa upp den vid begäran för tillsynsmyndigheten.

Transport av farligt avfall

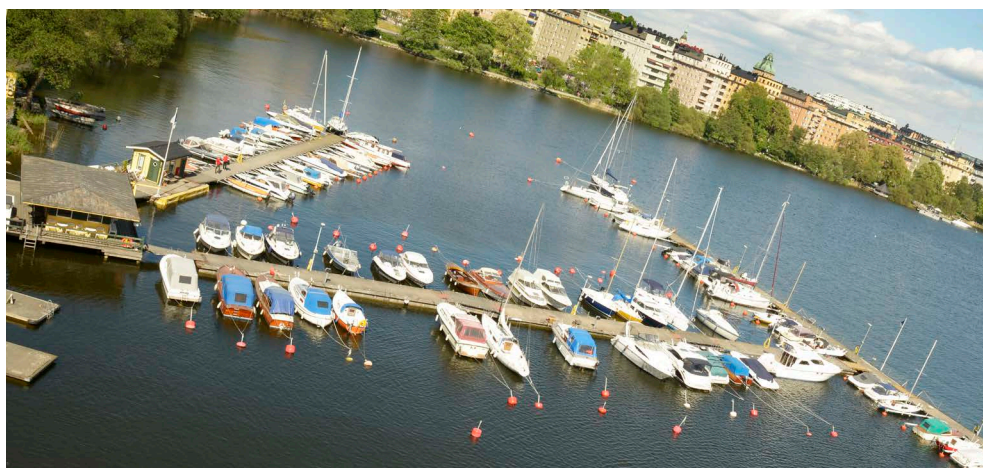
Båtklubben kan välja att antingen själv transportera sitt farliga avfall till en återvinningscentral som kan ta emot farligt avfall eller beställa hämtning av en godkänd entreprenör. Om ni väljer att transportera det farliga avfallet på egen hand måste detta anmälas till Länsstyrelsen i Stockholms län i god tid innan transporten utförs. Om transporten avser större mängder behöver båtklubben ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen för detta. Transport får inte ske innan tillstånd har meddelats. Handläggningstiden är cirka sex veckor. Det är viktigt att tänka på att inget läckage eller spill får ske under transporten. Om ni anlitar en extern transportör för transport av farligt avfall ska båtklubben säkerställa att denne har tillstånd för ändamålet.

Toalettavfall

Sedan april 2015 är det förbjudet att tömma toalettavfall i vatten. Stockholms stad har upprättat ett antal anläggningar för tömning av toalettavfall i kommunen. Det är viktigt att meddela samtliga medlemmar om var anläggningarna finns. På Transportstyrelsens webbplats finns en karta med samtliga tömningsstationer. Eventuella fel på tömningsstationer i Stockholms stad anmäls till idrottsförvaltningen.

Sammanfattning

- Farligt avfall är avfall som kan skada människor och miljö.
- Alla båtklubbar ska ta emot farligt avfall som uppkommer i verksamheten.
- Det farliga avfallet ska vallas in. Om avfallet förvaras utomhus ska invallningen förses med tak så att risk för läckage/översvämning inte uppstår. Rekommendationen är att farligt avfall förvaras inomhus.
- Inga oskyddade golvbrunnar ska finnas där farligt avfall förvaras.
- Det farliga avfallet ska vara märkt med innehåll.
- Avfall som kan reagera häftigt med varandra ska inte förvaras på samma ställe.
- Alla båtklubbar ska upprätta en avfallshanteringsplan.
- Om transport av farligt avfall utförs av klubben på egen hand ska detta anmälas (alternativt ansöka om tillstånd).
- Om extern transportör anlitas ska båtklubben säkerställa att denne har tillstånd för ändamålet.

Kemikalier och underhållsarbete

Många kemikalier innehåller hälso- och miljöfarliga ämnen. Därför är det viktigt att varje båtklubb har rutiner som beskriver hur hantering och användning av kemikalier ska ske. Rutinerna syftar till att skydda omgivningen för att utsättas för hälso- och miljöfarliga ämnen.

Tänk på att minimera användningen av kemikalier. Om du ändå måste använda kemikalier ska du välja den som är minst farlig och giftig.

Sanering av båtbottnen från biocidfärg kan göras genom skrapning, slipning eller blästring. Läs mer om de olika metoderna i Transportstyrelsens broschyr: ”[Giftfri båtbottnen – så här gör du](#)”.

Rutiner för underhållsarbeten

Varje båtklubb ska ha rutiner för att minimera risken för spridning av kemikalier.

Dessa punkter bör ingå:

- Underhållsarbeten ska ske fackmässigt, för att inte utsätta den som utför arbetet för kemikalier. Lämplig skyddsutrustning ska användas.
- Vid underhållsarbeten ska samtliga sidor samt undersida av båten täckas för att minimera spridning till omgivningen.
- Slipdamm och skraprester är farligt avfall och ska samlas upp och lämnas till en godkänd mottagare.
- Kemikalier kan binda sig till damm och spridas. Använd exempelvis slipmaskin med dammuppsamling vid dammspridande arbeten som t.ex. slip- och skraparbeten.
- Om slagvattnet från båtar innehåller olja eller farliga kemikalier ska det samlas in och lämnas som farligt avfall.
- Konserveringsvätskor (glykol), olja, oljerester och andra giftiga kemikalier ska samlas in och omhändertas som farligt avfall.
- Båtklubben ska kontinuerligt analysera övriga risker för spridning av kemikalier och upprätthålla rutiner för att förebygga, motverka och minimera dessa (t.ex. länsar).

Tänk på att minimera användningen av kemikalier. Om du ändå måste använda kemikalier ska du välja dem som är minst farliga och giftiga.

Rutiner för hantering av olyckor och tillbud

Vid olyckor och tillbud är det viktigt att agera snabbt och korrekt. Rutiner och utrustning för hantering av olyckor och tillbud underlättar arbetet när olyckan väl är framme. Det är viktigt att vara förberedd redan innan olyckan har hunnit hända.

- Informera rätt myndigheter som exempelvis räddningstjänsten, kustbevakningen, miljöförvaltningen och polisen (vid misstanke om brott).
- Ha lämplig utrustning för att mildra effekten av olyckan. Dessa är vanligen absorberande produkter och produkter som hindrar spridning vid utsläpp.

Vrak och övergivna båtar

Vrak och övergivna båtar innebär en stor miljörisk. Dessa kan läcka kemikalier, vilket leder till föroreningsskador. Det är viktigt att båtklubben har bestämmelser i stadgarna om vrak och övergivna båtar.

Sammanfattning

- Båtklubben ansvarar för att upprätthålla rutiner och säkerställa att kemikalier inte sprids från verksamheten.
- Kontinuerlig analys av möjliga risker samt rutiner för att förebygga och förhindra dessa ska ingå i båtklubbens egenkontroll.
- Använd helst inte kemikalier. Om ni ändå måste göra det, använd den minst hälso- och miljöfarliga kemikalien.
- Det är viktigt att ha ändamålsenliga rutiner och verktyg för tillbud och olyckor.
- Båtklubben bör ha rutiner och regler för hantering av vrak och övergivna båtar.

Cisterner

Det finns många olika slags cisterner. Det kan vara villacisterner eller gårdscisterner. Det kan även vara lösa behållare. Om båtklubben äger en cistern är klubben ansvarig för att lagring, hantering och kontroll av cisternen sker på rätt sätt.

Miljörisk

En cistern blir med tiden utsatt för slitage. Stålcisterner rostar och plastcisterner kan ta skada av tillsatssämnen i olja. Mindre läckage kan vara svåra att upptäcka, särskilt om det sker i mark och från rörledningar i betong. Skulle ett större läckage ske kan skadorna vara svåra att åtgärda eller medföra stora saneringskostnader.

Kontroll

Det är krav på obligatorisk kontroll av cisterner på över 1 m³. Kontrollen ska utföras av ett ackrediterat företag och ske med tre, sex eller tolv års intervall beroende på om det finns korrosionsskydd eller inte och var cisternen är placerad. Uppgifter om vilka entreprenörer som är ackrediterade för att utföra cisternkontroll kan man få från SWEDAC som utför ackreditering och kontroll (www.swedac.se).

Om du har en cistern som är över 1 m³ ska den kontrolleras regelbundet av ett ackrediterat företag. Tänk på att cisterner ska vara täta och inte ha några skador.

Nyinstallation

Om ni installerar en ny cistern som rymmer mer än 1 m³ ska ni informera miljöförvaltningen senast fyra veckor innan installationen. Det är viktigt att cisternen är placerad så att den går att inspektera runt om och att rörledningar är frilagda och synliga. Kontrollrapporten ska skickas in till miljöförvaltningen.

Inom vattenskyddsområde

Cistern ovan mark med tillhörande rörledningar som ligger inom vattenskyddsområde ska ha sekundärt skydd i form av invallning. Rörledningar och slangledningar ska vara dubbelmantlade eller ha annat sekundärt skydd.

Ta ur bruk

Cistern och rörledning som tas ur bruk ska tömmas och rengöras. Cisternen bör avlägsnas eller fyllas med sand. Det är viktigt att påfyllningsrör och avluftningsledning tas bort så att cisternen inte fylls på igen av misstag. Informera miljöförvaltningen när ni tar cistern ur bruk. Det är ni som båtklubb/ cisternägare som ansvarar för att rapportera till miljöförvaltningen.

Enskilt avlopp och oljeavskiljare

Som enskilt avlopp räknas avloppsanordningar som inte är anslutna till det kommunala avloppsnätet. Som båtklubb ansvarar ni för att ert avloppsvatten renas. Enskilt avlopp är tillståndspliktigt.

Ansökan om tillstånd

Kontrollera alltid med miljöförvaltningen om ert befintliga enskilda avlopp har tillstånd. Om det inte finns något tillstånd ska ni ansöka om det snarast. Om ni ska anlägga ett enskilt avlopp skicka ska en ansökan om tillstånd till miljöförvaltningen snarast.

Oljeavskiljare och enskilda avlopp ska regelbundet kontrolleras för att säkerställa funktionen och att nivåalarmet fungerar.

Avloppsanordningen

En avloppsanordning ska utformas för att rena avloppsvattnet från bakterier och näringsämnen. Avloppet bör vara dimensionerat i förhållande till användningen. Det är även viktigt att med jämna mellanrum (minst en gång per år) kontrollera nivåalarmets funktion för att säkerställa att anläggningen inte överfylls.

Bad, disk- och tvättvatten (BDT)

Om klubben har kök eller dusch ska man säkerställa att det finns tillräcklig rening av avloppsvattnet. Det är förbjudet att släppa ut vatten från bad, disk- och tvättinstallationer utan rening. Lämpligt reningssteg för BDT-vatten kan vara slamavskiljare eller slutna tank.

Oljeavskiljare

Om er verksamhet är kopplad till en olje- och slamavskiljare ansvarar ni för att kontrollera avskiljarens funktion. För att säkerställa funktionen bör nivåalarmet kontrolleras minst årligen. Det avloppsvatten som släpps ut från avskiljaren till det kommunala avloppsnätet får inte innehålla mer än 50 mg olja per liter. Det är viktigt att kontrollera oljeavskiljaren regelbundet och tömma den vid behov. Tänk också på att funktionen på oljeavskiljaren kan försämrats av vissa kemikalier som t.ex. golvskurmedel och fett- och oljelösande medel. Om ni tänker installera en ny oljeavskiljare ska oljeavskiljaren uppfylla standarden SS-EN 858-1 och SS-EN 858-2.

Lagar, förordningar och föreskrifter

Båtverksamhet omfattas av lagar, förordningar och föreskrifter. Varje båtägare och båtklubb har en skyldighet att sätta sig in i lagstiftningen. Informationen i den här broschyren förmedlar en sammanfattande bild av vad som gäller. I nedanstående regelsamlingar hittar du de viktigaste reglerna som är tillämpliga på båtklubsverksamhet.

2 kapitlet miljöbalken (1998:808) (Allmänna hänsynsregler m.m.)

9 kapitlet miljöbalken (Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd)

10 kapitlet miljöbalken (Verksamheter som orsakar miljöskador)

14 kapitlet miljöbalken (Kemiska produkter och biotekniska organismer) och EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter (Biocidförordningen)

15 kapitlet miljöbalken (Avfall och producentansvar), Avfallsförordningen (2011:927) och Sjöfartsverkets föreskrifter (SJÖFS 2001:13) om mottagning av avfall från fritidsbåtar

26 kapitlet miljöbalken (Tillsyn)

29 kapitlet miljöbalken (Straffbestämmelser och förverkande)

